

גליון מס'

32

אדר תשע"ג,
פברואר 2013

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor: Rabbinical Court Decisions in Family Matters

דין רבניים בנושאי משפחה פסקי ד

הסכמים

כתובה

עשור
להוצאה לאור
של גליונות
"הדין והדיין"

מרכז רקמן
המרכז לקידום מעמד האשה
THE RUTH AND EMANUEL
RACKMAN CENTER
FOR THE ADVANCEMENT
OF THE STATUS OF WOMEN

הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן

יד לאישה

סיוע לנשים עובדות ומסורבות בט

ממוסדות אור תורה סטון

The Monica Dennis Goldberg
Legal Aid Center and Hotline

פרסום זה התאפשר הודות לתרומתם הנדיבה של עו"ד רומי תיגר (QC) ורעייתו אסתר מלונדון, אנגליה
This publication was made possible through the generous support of Mr. Romie Tager, QC, and his wife Esther, London, England

תוכן העניינים

3 _____ הסכמים

6 _____ כתובה

דבר הערכת

כפי שהנכם רואים, זכה 'הדין והדיין' לעיצוב מחודש. הסיבה לכך היא העובדה שהוא חוגג עשור לקיומו, ובמסגרת 'חגיגות העשור' חשבנו שהוא ראוי למתיחת פנים. חידוש נוסף שבא לעולם כעת הוא היכולת לבצע חיפוש אלקטרוני בגיליונות 'הדין והדיין', המצויים כולם באתר של מרכז רקמן:

<http://www.rackmancenter.com>
במהלך השנים פרסמנו למעלה מ-350 פסקי דין העוסקים בכל הנושאים הנוגעים לשיפוט של בית הדין הרבני בדיני המשפחה. אמנם מדובר באחוז קטן מאד מכלל הפסיקה הרבנית, אך יחד עם מאות פסקי הדין מן השנים האחרונות שפורסמו במאגרים המשפטיים יש כאן בכל זאת תמונה משמעותית, גם אם לא כוללת ומדויקת, של העשייה השיפוטית בבתי הדין הרבניים. תמונה רחבה כזו לא הייתה בידינו עד לעשור האחרון.

מרכז רקמן קרוי על שמו של הרב עמנואל רקמן ז"ל, שהשנה יימלאו חמש שנים לפטירתו. בארכיונו של זרח ורהפטיג ז"ל השמור באוניברסיטת בר-אילן מצוי מכתב שכתב לו הרב רקמן בכ"ה מנחם-אב תש"י. עילת המכתב היא יציאתו לאור של 'אוסף פסקי דין של הרבנות הראשית לארץ ישראל' בעריכתו של ורהפטיג. קובץ זה הוא למעשה הקובץ הראשון של פסקי דין רבניים שיצא לאור מאז ומעולם, וורהפטיג היה מודע לגודל השעה כשכתב בהקדמתו לקובץ: "בזה אנו מפרסמים אוסף ראשון של פסקי דין מנומקים של בית הדין הגדול לערעורין של הרבנות הראשית לארץ ישראל. בחירת פסקי הדין לענייניהם נעשתה מתוך מגמה לשקף את פעולות בית הדין כהיותן".

הרב רקמן מביע את התפעלותו מן הקובץ ואת חשיבות פרסום הפסיקה הרבנית: "קבלתי מכבודו אוסף של פסקי דין הרבנות הראשית. אסיר תודה הנני לכבודו... קראתי אותו בעיון. גם שוחחתי אודות פעולתך הכבירה עם ידידי... ואין לתאר כמה נהנינו גם מן התוכן וגם מן הצורה. האוסף ממש מפליא בתור הגשמה של יציאתו של יפת באהלי שם".

בהמשך מכתבו מספר הרב רקמן על התרשמותו מפסקי הדין, בפרט זה העוסק בכשרותם של עדי קידושין שהינם מחללי שבת (אוסף ורהפטיג, עמ' קל"ב ואילך). פסק דין שהוא מקווה כי יהווה אות לבאות בפסיקתם של בתי הדין ובהכרתם את המציאות בה הם פועלים, ועל כן יש חשיבות רבה בפרסומו ובפרסום פסקי דין אחרים. אנו מקווים שפעילותנו בהוצאת 'הדין והדיין' מהווה הגשמה לרצונו של הרב רקמן.

קריאה מועילה,
פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה
The Law and Its Decisor
Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון מס' 32 אדר תשע"ג, פברואר 2013

מערכת הדין והדיין

יו"ר המערכת: פרופ' **רות הלפרין-קדרי**, עו"ד **סוזן וייס**

עורך ראשי: פרופ' **עמיחי רדזינר**

עורכת: עו"ד **בת-שבע שרמן-שני**

חברי המערכת: עו"ד **עדי רז**, עו"ד **אסנת קרפלוס-גלעם**,

שי זילברברג

מנהלת ומפיקה: עו"ד **עטרה קניגסברג-ראם**

סגנית עורך: **חיה טובי**

רכזת כנסים ותפוצה: **הדר שמור**

עיצוב וביצוע גראפי: **הסטודיו של מיכל**

כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900

טל. 03-5318895, פקס. 03-7360499

E-mail: DVD@rackmancenter.com

www.rackmancenter.com

סימני הבאת פסקי הדין:

 פסק דין מלא:

 תקציר:

 פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

בזה"ז - בזמן הזה

בע"כ - בעל כורחו/ה

ג"פ - גט פיטורין

דמו"י - דת משה וישראל

דר"ת - דרבינו תם

זמ"ז - זה מזו

חדר"ג - חרם דרבינו גרשום

טו"ר - טוען/ת רבני/ת

טו"מ - טענות ומענות

כ"ש - כל שכך

לכו"ע - לכולי עלמא

לפי"ז - לפי זה

עו"ס - עובד/ת סוציאלי/ת

פו"ר - פריה ורביה

פרש"י - פירוש רש"י

צ"ב - צאן ברזל

שאל"כ - שאם לא כן

שכ"ו - שאר כסות ועונה

שלו"ב - שלום בית

חוק"ק - חופה וקידושין

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי

©

כל הזכויות שמורות

ISSN 1565-4176

2. יכולת הביטול של הסכם גירושין שנראה כהסכם פיקטיבי; השפעת העובדה שהצדדים המשיכו לחיות יחדיו לאחר הגט על תקפו של ההסכם.

בית הדין הרבני האזורי פתח תקווה:
הרב **משה אוחנונה** - אב"ד
הרב **דוד מלאך** - דיין
הרב **יגאל לרר** - דיין

העובדות:

הצדדים חתמו על הסכם גירושין בשנת 2004 והתגרשו חודש לאחר מכן. בשנת 2009 פתחה התובעת תיק בביה"ד בתביעה לבטל את תוקף הגירושין, בטענה כי ביום הגט חזרו הצדדים לגור יחדיו בחיי אישות כבעל ואשה לכל דבר, וכי הבעל טרם סידור הגט אמר לעד שהגירושין פיקטיביים, ומסיבות של אינטרס כספי נעשה הגט. בעקבות תביעה זו הגישה התובעת גם כתב תביעה לביטול הסכם הגירושין הנ"ל - אשר מתייחס בעיקר לסעיף בו הוסכם כי בית המגורים יישאר בבעלותו הבלעדית של הבעל משום שהוא קיבלו ממשפחתו - בטענה כי ההסכם מבוסס על טעות והטעיה מאחר ולאשה מלא הזכויות בבית. לטענתה ההסכם נעשה בחוסר תום לב, תוך ניצול תמימותה של התובעת. הבית רשום בטאבו ע"ש הבעל, וביחס לעובדה זאת אין מחלוקת בין הצדדים. במהלך השנים שבין הגירושין והתביעה של האשה אכן חיו בני הזוג יחד באותה דירה, ואף היו שותפים למעשי מרמה עליהם הורשעו יחדיו בדין פלילי. בעת שישבה האשה בכלא ניהל בעלה תביעות לצו פינוי כנגדה הן בבית המשפט והן בבית הדין.

✂ נפסק:

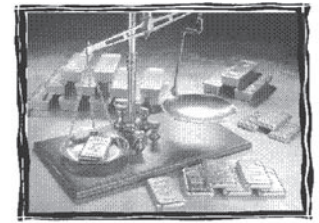
דעת הרוב (הרבנים אוחנונה ולרר):

יש לבחון את השאלה אם אכן מדובר בהסכם גירושין פיקטיבי. אמנם ברור שלפנינו שני צדדים שכבר הוכח בבית המשפט כי מעשי רמאות הם מנת חלקם, אולם הקשר שבין מעשי הרמאות לבין הסכם הגירושין שנחתם בין הצדדים וקבלת תוקף בביה"ד ובעקבותיו סודר גט, הינו קשר המבוסס על אומדנות והשערות, ובודאי שאינו בגדר ראיות העומדות במבחן גדרי המוציא מחבירו שעליו הראיה. אך גם אם נניח שיש קשר מסוים, הרי ברור שהיחסים בין הצדדים היו בשפל המדרגה עוד לפני עריכת ההסכם, ולכן גם אם הייתה מטרה להשתמש בגירושין למטרות רמאות, בודאי שאכן הייתה כוונה להתגרש. יתר על כן, האשה קיימה קשרים עם גברים אחרים והייתה אסורה על בעלה.

ועוד, מדובר בהסכם שנעשה עליו קניין והוא אושר בביה"ד וסודר על בסיסו גט לאחר ביטול מודעות. לא ניתן לסתור את תקפו של הסכם כזה ללא טענות מוצקות שלא הובאו בפני ביה"ד בידי האשה, שבמקרה זה היא בגדר "המוציא מחברו עליו הראיה". יש להוסיף שלאור התנהלותה של האשה בבית הדין ומחוצה לו קשה מאד ליחס לה התנהלות ישרה. על כן, אין הוכחה משכנעת שהגט נועד רק למטרות תרמית וממילא ההסכם בטל.

גם טענת האשה כי העובדה שהבית רשום רק על שם הבעל מלמדת שמדובר בהסכם מבוים, היא טענה קלושה. האשה הודתה שלפחות חלק מהבית מקורו בירושה שקיבל הבעל, ובנוסף לכך, הסכמים בהם צד אחד מוותר לצד השני על זכויות מסוימות אינם עניין נדיר.

לא ניתן לקבל את החזרה למגורים משותפים לאחר הגירושין

הסכמים

1. תוקפו של הסכם לשמאות בעקבות טענות הצדדים נגדו.

בית הדין הרבני הגדול:
הרב **יונה מצגר** - אב"ד
הרב **אברהם שרמן** - דיין
הרב **חגי איזירר** - דיין

העובדות:

בשנת 2009 ניתנה החלטה המבוססת על הסכמת הצדדים בה נקבע כי השמאות בגין דירתם היא על סך 675,000 ש"ח. לאחר שנה בה הדירה לא נמכרה התגבש הסכם חדש בין הצדדים בו נקבע שהשמאות לדירת הצדדים שנקבעה תעודכן מחדש ליום השמאות החדש. בית הדין נתן תוקף להסכמה זו.

לאחר עשרה חודשים הדירה לא נמכרה ובין הצדדים התגבש הסכם חדש שהוגש לאישור בית הדין, התוספת בהסכם היא שהשמאות הישנה לדירת הצדדים שנקבעה בהחלטה משנת 2009 תעודכן מחדש ליום השמאות החדשה על ידי אותו השמאי.

השמאות אכן נערכה והיא הוסיפה למחיר הדירה סך של 10,000 ש"ח. הבעל התנגד לשמאות המעודכנת ולדעתו השמאי טעה בהערכתו ומחירי הדירות עלו לפחות ב-200,000 ש"ח.

בית הדין קמא קבע כי למרות הסכמות הצדדים יש לפתוח את ההסכם ולאפשר התמחרות על הדירה בין הקונים. האשה ערערה כנגד ביטול ההסכם.

✂ נפסק:

יש להצדיק את טענת המערערת שאין לבטל הסכם שנעשה בין הצדדים וקיבל תוקף של פס"ד.

מעיון בחוות דעת השמאי עולה כי השמאי מודע לעליות המחירים שהציג המשיב.

חובה היה על ביה"ד קמא לבקש הסבר מהשמאי מדוע יש פער כה גדול בין הערכת המשיב לבין מה שהעריך השמאי, המערערת נתנה הסבר אפשרי שהדבר נובע מכך שהדירה בקומה רביעית, ייתכן שיש סיבות נוספות. וייתכן שגם אם עלה ערך הדירות באזור מסוים בשיעור משמעותי יתכן שבדירות בעלות תנאים נחותים העלייה תהיה בשיעור נמוך יותר ועכ"פ אין לקבוע בוודאות שהשמאות מוטעית.

לפיכך מתקבל הערעור באופן חלקי:

1. ההחלטה של בית דין קמא תמשיך להיות מעוכבת.
2. ביה"ד האזורי יזמין את השמאי לברר את עניין הפער של השווי המותאם לדירה הנדונה ביחס לדירות אחרות באותו מקום ובאותו שטח.
3. לאחר הברור של סעיף ב' יחליט ביה"ד האזורי אם לערוך שינוי בהחלטה נשואת הערעור דלעיל.

תיק מספר: 801566/5
פסק הדין ניתן ביום: כ"ג בניסן תשע"א (27.4.2011)
הופיעו: עו"ד רינה עתמי-דמארי (לאשה), עו"ד נחום שטרייך (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושא רכוש.

עולה ממקורות רבים הדורשים בגירושין כוונה ברורה להתיר אשה לעלמא באמצעות הגט. כאן ברור שההסכם היה פיקטיבי ונועד לשמש את מטרות בני הזוג. "לפיכך לדעתי הצדדים חשבו להשאר נשואים, והיתה לשניהם כוונה הפוכה מגירושין, וכדברי העונג יום טוב (סימן קנ"ג) אין כח בגט שסודר להתיר קידושי הבעל, ויש לסדר לצדדים גט לא רק משום שויה אנפשה של האשה, ולא רק משום החזרה לחיים משותפים שאין ע"כ ספק, אלא גם משום חוסר כוונה לגירושין שפוגמת בלשמה, ולא מועילה מחשבת הסופר לשם כריתות, כאשר הבעל לא רצה לגרשה כבנידון זה. מכל טעמים אלה להם חששו הפוסקים שציינתי יש צורך בסידור גט נוסף לצדדים".

תיק מספר 196110/3
ניתן ביום כ"ח ניסן התשע"א (02.05.2011)
הופיעו: עו"ד אלי סמוכה (לאשה), טו"ר יעקב קלמן (לאיש)

הערה: "לאחר שדעת המיעוט כתב את דעתו, היה בדעת הרוב להשיב על עיקר דבריו. אולם, כיון שהתיק נמשך הרבה זמן ודעת הרוב נכתבה ביום כג אדר א' תשע"א ודעת המיעוט ביום כח ניסן תשע"א, ביה"ד רואה לנכון להוציא את הפס"ד ולא לעכב אותו, ובהמשך ישקול אם יש צורך להתיחס על האמור".

פסק הדין דן גם בנושאים הבאים: רכוש, ראיות ועילות גירושין.

3. מעמדו של הסכם גירושין המחייב לשלוח קטין לחינוך ממלכתי-דתי כאשר הילד גר בבית אימו החילונית.

בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו:
הרב יצחק אלמליח - אב"ד
הרב שלמה תם - דיין
הרב יצחק מרוה - דיין

נפסק:

הצדדים התגרשו בהתאם להסכם גירושין מיום 17.1.11, שאושר וקיבל תוקף פס"ד.

ההסכם נכתב ונחתם לאחר מו"מ מייגע, ומתוך שיקול דעת מעמיק.

טרם עריכת ההסכם, רצונו של האב היה בחינוך חרדי, ורצונה של האם בחינוך החילוני, כל אחד בהתאם לאורחות חייו כיום.

סעיף 4.1 להסכם קובע בצורה ברורה וללא סייג, כי חינוך הילד יהיה בזרם הממלכתי דתי. הסעיפים הבאים מותירים לסמכות ביה"ד לקבוע לאחר דיון אך ורק את מוסד הלימודים הספציפי, וכן האם החינוך הדתי יחל מיידית או מגיל חינוך חובה.

בדיון שהתקיים בענין חינוך הילד, האב מבקש להעביר את הילד כבר משנת הלימודים הקרובה לחינוך ממ"ד, וזאת בהתאם לאמור בהסכם. לטענת ב"כ האב, חינוכו של הילד מושפע כבר מגיל רך מהחוויות שאותן הוא חווה, ועל כן יש להקפיד כבר מהיום על חינוך ממ"ד.

האם מתנגדת ומבקשת שהבן ימשיך במסגרת החילונית שבה הוא נמצא כיום.

ב"כ האם העלתה טענה עקרונית על עצם מתן חינוך דתי לילד, היות והוא גדל אצל אמו, שהינה חילונית לגמרי, והדבר עלול לגרום

כהוכחה לפיקטיביות שלהם, משום שלפחות בתקופה הסמוכה לגירושין הם חיו בנפרד, וגם העדים שהביאה על אותה חזרה הם עדים מפוקפקים. ועוד, בהצהרות שונות הצהירה האשה שהיא עזבה את הבית לאחר הגירושין.

על פי האמור לעיל מחליט ביה"ד:

א. הסכם הגירושין והגט שסודר בין הצדדים בשנת 2004 שריר וקיים.

ב. הואיל ולטענת האשה חזרו גם לקיום חיי אישות לאחר הגירושין ולפחות מצד שואח"ד {שוויה אנפשה חתיכה דאיסורא} צריכה גט, קובע ביה"ד סידור גט לחומרא לתאריך...

דעת המיעוט: (הרב מלכא):

הדין מנתח באריכות את הסכם הגירושין ועוד מסמכים שונים, ומגיע למסקנה שהבעל שיתף פעולה עם האשה במהלך שלפיו הם כביכול מתגרשים, דבר שאיפשר לאשה ליצור קשרים עם גברים אחרים ולהשתלט על כספיהם. שתוף הפעולה ניכר למשל בכך שהצוואות שהאשה ארגנה לטובתה מאותם גברים נשמרו בכספות של הבעל ממנו היא עומדת להתגרש כביכול.

"ניתוח הנתונים העובדתיים שבכל הפרשיות הנ"ל בהן היו מעורבים הצדדים, וחייבונו של הפרטים והעובדות תוך שימת לב ללוח הזמנים בהם הדברים מתרחשים, כאשר במקביל לאותו לוח זמנים מתרחש הליך "גירושין" של הצדדים, כל אלה מביאים אותי למסקנה אחת ברורה שהליך "הגירושין" שימש להשגת אותן מטרות משותפות של עושק ומרמה", והסכם הגירושין היה חלק מכל זה. העובדות גם מלמדות שבני הזוג הציגו עצמם - במקביל להליך הגירושין - כבני זוג לכל דבר המתגוררים יחד, "מבחינתי אין חשיבות לבירור השאלה אם הצדדים חזרו ביום סידור הגט הביתה או לא, אלא אם יש אומדנא דמוכח שהם המשיכו לראות עצמם כבני זוג לכל דבר למרות סידור הגט", כלומר מדובר כאן בהסכם גירושין פיקטיבי.

מניתוח המסמכים אף עולה שויתורה של האשה על זכויותיה בבית המגורים נועד בכדי לרמות צד ג' שעמו הייתה האשה בקשר ולשכנעו לחתום על הסכם ממון לטובתה.

כעת הוא עובר לניתוח הלכתי: מהב"י בחו"מ סוף סימן ק"צ, והרמ"א שם, סע' יח, עולה "שכאשר מדובר בעיסקא פיקטיבית שכל ענינה להבריא מצד ג', ושני הצדדים לעסקה יודעים זאת, אין כל משמעות לקנין שנעשה בפני עדים ולכסף ששולם בפני עדים הואיל ושני הצדדים לעסקה יודעים שהכל נעשה למראית עין. אף אם בסופו של דבר ירצו לקיים המקח יצטרכו לעשות קנין מחדש, ולא יוכלו לסמוך על הקנין הראשון שעשו למראית עין". ממקורות רבים אחרים, למשל חו"מ ר"ז ד' ונ"כ שם, עולה "שכאשר נעשה הסכם בין שני צדדים לצורך מסרה מסוימת, להברחה או להסיר עליה, ושני הצדדים להסכם יודעים מסרת הסכם, הרי שלאחר שהושגה המטרה לא יוכל הצד האחד לבקש לממש הסכם שכזה".

מסוגית כתובות צ"ז ע"א והרא"ש שם עולה שאם יש אומדנא דמוכח שהעיסקה לצורך הברחת נכסים כדומה, אין צורך בגילוי דעת. "בנידון זה לדעתי שני הצדדים ידעו שההסכם פיקטיבי, ולפיכך לא היה צורך בגילוי דעת או במסירת מודעה, הואיל והיה ברור לשניהם שההסכם אינו אלא למראית עין, ולכן אין כל משמעות לקנין שנעשה על ההסכם בפני ביה"ד כמבואר במקורות שציינתי".

התנהלות הצדדים לפני ואחרי סידור הגט מלמדת כי אין ספק שכלל לא התכוונו להתגרש, "כוונה לגירושין הינה תנאי יסודי ומהותי בכל הליך גירושין, בו נדרש מהצדדים להבין שסידור הגט כורת את קשר הנישואין שבניהם, ובלעדי הבנה וכוונה זו אין גירושין", והדבר

4. אישור הסכם גירושין בשיחת וידאו באמצעות סקייפ.

בית הדין הרבני האזורי אשקלון: הרב צבי בירנבאום - דיין

נפסק:

הופיעה האשה, הבעל לא הופיע הוא נמצא בארה"ב. הופיע ב"כ הבעל עו"ד גיל שחף.

ביה"ד שוחח עם הבעל באמצעות שיחת וידאו באמצעות תוכנת סקייפ והסביר את כל סעיפי ההסכם לבעל והבעל אישר כמו שכתוב בפרוטוקול.

הצדדים מגישים הסכם גירושין התקבל בביה"ד נושא תאריך 24.7.2011 ומשתרע על 7 עמודים ויש בו 7 סעיפים ותת סעיפים. ערבויות שהצדדים אמורים לחתום עליהם בהתאם להסכם הגירושין יחתמו תוך 48 שעות מהיום ומוסכם על הצדדים שהגט ימסר רק לאחר שהערבויות יחתמו ועו"ד שחף יודיע לביה"ד על חתימתם לפניו.

האשה נתנה הסכמתה שהערבות שהיא צריכה להגן על האינטרסים שלה ישמרו אצל עו"ד שחף בנאמנות.

האשה מוותרת על כתובתה עם מתן הגט.

הצדדים מצהירים כי קראו את ההסכם בעיון רב, ידוע להם תוכנו ומבקשים מבית הדין לאשרו וליתן לו תוקף של פסק דין.

הצדדים קיבלו בקגא"ס (קנין גמור אגב סודר) את התחייבויותיהם שבהסכם.

הצדדים הסכימו שהדיינים הח"מ ידונו בעניינם ויתן תוקף של פס"ד להסכם המצורף.

1. נחה דעתו של ביה"ד ששני הצדדים הבינו את ההסכם ואת משמעותו וחתמו עליו מרצונם הטוב.

2. בית הדין מאשר את הסכם הגירושין שנחתם ונתקבל בקנין ונותן לו תוקף של פסק דין לרבות בהתאם לחוק יחסי ממון וחוק הכשרות המשפטית האפוטרופוסות.

תיק מספר 859106/1

ניתן ביום א' באב התשע"א (01.08.2011)

הופיע: עו"ד גיל שחף (לאיש), האשה לא מיוצגת

פסק הדין דן גם בנושא סדרי דין וראיות.

5. תביעה לביטול הסכם גירושין בטענה כי קוימו יחסי אישות בין הצדדים לאחר הגירושין.

בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו: הרב אחיעזר עמרני - אב"ד הרב דוד בירדוגו - דיין הרב מאיר פרימן - דיין

נפסק:

בני הזוג התגרשו בבית הדין לאחר שבית הדין אישר בתוקף פסק דין הסכם גירושין אותו ערכו הצדדים ועליו חתמו. בהמשך עתר הבעל לבית הדין בתביעה לביטול

לו לנזקים עקב הסתירה בין דרכי החינוך. לטענתה, ההסכם נחתם תחת האילוץ של הבעל, בכדי לקבל את הגט.

לחילופין, מציעה ב"כ האם כי ימונה יועץ חינוכי, אפילו דתי, לבחינה מקצועית של טובת הילד.

האם מוסיפה, כי בגילו הרך של הילד יהיה קשה לו לעבור למסגרת אחרת כבר בשנה הקרובה.

לענין ההסכם, השיבה כי לא הבינה כראוי את סעיפי ההסכם המדוברים.

אף ב"כ האם טוענת כי כשלה בכך שלא הבינה בזמנו כראוי את סעיפי ההסכם.

בסיכומיה הוסיפה ב"כ האם (מה שלא נאמר בעת הדיון) כי לא שמה לב לשינוי בין הנוסח שבטיוטת ההסכם לנוסח הסופי.

לאחר העיון בכל טענות הצדדים, ביה"ד מחליט: טענות האם וב"כ בענין ההסכם נדחות. ההסכם הינו ברור ביותר, ואינו מותיר מקום לפרשנות. נדחית גם הטענה אודות ההבדל בין הטיוטה לנוסח הסופי. ההבדל הינו גס מכדי שלא יתפוס תשומת לב.

בפרט תמוה בעינינו לשמוע טיעונים מסוג זה מפי עורכת דין.

ההסכמה על חינוך בממ"ד היתה כפשרה בין רצון האב בחינוך חרדי לבין רצון האם בחינוך חילוני. היות וההסכם שריר וקיים, לא ניתן לקבל את עמדת האם וב"כ כי ההסכם נוגד את טובת הבן, וזאת סמוך ונראה לחתימתה על ההסכם.

גם מבחינה עניינית, לו היינו צריכים להכריע בענין זה ללא ההסכם, נראה שהחינוך הממלכתי-דתי הינו פתרון מתאים למקרה זה של

ניגוד קיצוני בין השקפות ההורים. זרם חינוך זה הינו פתוח ומתאים עצמו גם למשפחות חילוניות או מעורבות, והילד יוכל למצוא שם את מקומו, ובנוסף לכך הדבר יתרום לכך שצורת חינוכו לא תהיה מנוכרת לגמרי למי מההורים. יש לזכור, שאף שהאם היא המשמורנית, טובת הילד הינה שיהיה לו חיבור טוב גם עם אביו, וכאמור, דרך החינוך הממ"ד היא הפתרון הסביר לכך.

בעינינו, רצונה של האם בחינוך חילוני לילד אינו משקף דאגה לטובת הילד, כי אם דאגה לנוחותה האישית בלבד.

שאלת הקונפליקט הדתי תלויה במידה רבה ברצונו של ההורה המשמורן וברגישותו, ועל האם לתת את הדעת לכך שהילד לא יפגע. בודאי שאין זה המצב האידיאלי. אך עצם העובדה שהבן נתון בין שני הורים עם ניגוד דתי אינו מצב רצוי, ובנסיבות הענין זהו הפתרון המיטבי, בבחינת הרע במיעוטו.

לענין העיתוי, אנו סבורים כי היות והוכרע כי החינוך יהא דתי, אין סיבה מוצדקת לעיכוב ההעברה לשנה הבאה, ואולי אף להיפך מכך, ככל שגיל הילד רך יותר, המעבר יהיה קל יותר.

לאור הנ"ל:

1. חינוכו של הבן יהיה במסגרת ממלכתית-דתית, החל משנת הלימודים הקרובה.

2. על כל אחד מהצדדים להגיש לביה"ד בתוך 7 ימים את שם מוסד הלימודים במסגרת זו המקובל עליו, בצירוף נימוקיו, ובמקרה של אי הסכמה ביה"ד יכריע בדבר.

תיק מספר 366039/4

ניתן ביום כ"א באייר התשע"א (25.05.2011)

הופיעו: עו"ד דורית ארבל (לאשה), עו"ד צוריאל בובליל (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושא ילדים.

כתובה

6. האשה מפסידה את כתובתה כאשר יש מרידה הדדית; לא ניתן לקבל גם כתובה לצד איזון משאבים; תביעה רכושית כגורם לחיוב בגט.

בית הדין הרבני האזורי נתניה:
הרב מיכאל עמוס - אב"ד
הרב שניאור פרדס - דיין
הרב אריאל ינאי - דיין

העובדות:

בני הזוג פרודים מזה שלוש שנים כאשר כל אחד מהם מאשים את השני בגרימת הפירוד. האשה מסכימה להתגרש בכפוף לקבלת כתובתה בסך 180,000 ש"ח וקבלת פיצוי בסכום דומה. הבעל דורש לחיבה בקבלת גט ולהפסידה כתובתה, בשל שתי עילות:
1. האשמת האשה בבגידה. האשה מכחישה טענה זו ומאשימה את הבעל כי הוא זה שבוגד;
2. מרידה הדדית אשר על פי רבינו ירוחם הינה עילת לכפיית גט. האשה מודה שאין סיכוי לשלו"ב ואף הגישה תביעת איזון משאבים לביהמ"ש, אך כופרת בקיומה של מרידה וממילא טוענת שאין כאן עילה לחיובה בגט.

נפסק:

ביה"ד פותח ואומר ש"הנתבעת חייבת לקבל את גטה והיא הפסידה את תוספת כתובתה בהתאם לדברי רבנו ירוחם בבני זוג המורדים זה על זה". אמנם, היעדר סיכוי לשלום בית, ברובם של המקרים, איננו מהווה עילה לחיוב בגט. זאת גם אם טענת שלום הבית של אחד הצדדים אינה כנה. אולם המקרה שלנו שונה: "הנתבעת איננה חפצה בבעלה כלל וכלל. כבר בזמן שהם התגוררו יחדיו באותה דירה משותפת, עם ילדיהם המשותפים, היא ניסתה לפרק בפועל את התא המשפחתי באמצעות הגשת תביעה לפירוק שיתוף אותה היא הגישה בבית המשפט... פירוק שיתוף בדירה המשותפת על ידי אחד מבני הזוג כאשר שני בני הזוג גרים בה יחדיו, מבלי שתוכח לפנינו סיבה רצינית ומוצדקת למהלך שכזה - כמוהו כאמירה קולנית חד משמעית וברורה האומרת - "איני רוצה בך - לאמור, אין לי כל רצון להמשיך ולחיות איתך בתא משפחתי אחד, וברצוני לפנות לדרך חדשה, בנפרד ממך!". לא ניתן לקבל את הטענה לפיה האשה חפצה בשלו"ב, משום שגם לאחר מכן היא המשיכה בהגשת תביעות שמטרתן פירוק השיתוף.

לגבי האשמת האשה בבגידה - משעלתה טענה זו כנגד האשה, היא התאמצה להסתיר מידע הכרחי מבית הדין וטענה כי לא ניתן לקבל את ראיות הבעל משום שלא היו לו שני עדים ואין דבר שבערווה פחות משניים'. בית הדין מרחיב בשאלה האם יש להתנהלותה הבעייתית של האשה השפעה על חיובה בגט, אולם באשר להשלכות על תביעת הכתובה שלה אין ספק: "באשר לחיוב הכתובה - מאחר וזהו חיוב ממוני, בודאי שיש להלכותיו של "דין

ההסכם... העובדות המוסכמות על הצדדים הן שלפי האמור בהסכם הגירושין של הצדדים, התובע היה צריך להעביר את חלקו בדירת הצדדים לנתבעת, אך בפועל הרישום של העברת הבעלות לא בוצע. לטענת התובע זמן קצר לאחר הגירושין הצדדים חזרו לחיות יחדיו וקיימו יחסי אישות, ההסכם לא בוצע וחלקו בדירה עדיין רשום על שמו, מבקש לבטל את ההסכם. בסיכומי התובע מפנה לפסק דין מבית הדין בירושלים בתיק מס' 1-24-067280941, הדין במקרה בו זוג שהתגרש בהסכם נישא בשנית ושוב התגרש.

לטענת הנתבעת לאחר הגט לא חייתה עם התובע חיי אישות... לטענתה ההסכם תקף ואין לבטלו, יש לדחות את התביעה ולבצע את העברת חלק התובע בדירה על שמה כפי האמור בהסכם... לאחר העיון בטענות הצדדים ובחומר שבתיק עולות שתי שאלות לדין.

השאלה הראשונה האם יש לראות את הצדדים כנשואים בשל טענת התובע שחזרו לחיות יחדיו לאחר הגט. באם התשובה לשאלה הראשונה היא חיובית שאכן יש לראותם כנשואים, עדיין עולה השאלה השניה והיא, מהי ההשלכה של נישואיהם השניים על התוקף של הסכם הגירושין שנערך ביניהם בסיום תקופת הנישואין הראשונה.

ביחס לשאלה הראשונה ישנה הכחשה בין הצדדים האשה טוענת שלא התייחדה עם הבעל לאחר הגט, יש לקבוע שהבעל לא נאמן כנגד הכחשת האשה. ואף אם אכן חיו יחדיו לאחר הגירושין לכל היותר ישנה חזקת קידושין אשר מחייבת גט אך לא נישואין.

אמנם גם אם בני הזוג היו נישאים בשנית, אין מקום לביטול ההסכם. שכן בהסכם מפורש שהבעל מקנה את חלקו בדירה לאשה. ההסכם מקנה לאשה זכויות בצורה מוחלטת וסופית ומתן תוקף של פסק דין להסכם גומר את העברת הזכויות בכפוף לגירושין שבוצעו.

יש לדחות את ההשוואה שעושה ב"כ התובע בין נידון דנן לבין האמור בפסק הדין מבית הדין בירושלים בתיק 1-24-067280941, בפסק הדין האמור מדובר על הסכם בדבר נתינת זכות מגורים לאשה ולילדים בדירה ולא על הסכם בשאלת הבעלות בדירה. בית הדין בירושלים קבע שטיבו וטיבעו של סעיף הדין בזכויות מגורים שהוא הסדר מקום מגורים לתקופת הביניים של הגירושין ולא לתקופה שלאחר שנישאו והתגרשו בשנית.

בנדון דנן מדובר בזכות קניינית חלוטה וגמורה של האשה בדירה שבאה מכח ההסכם, במעמד אישור הסכם בית הדין עושה קנין, ואישור ההסכם נחשב לפסק דין סופי המקנה לאשה את הזכויות האמורות בהסכם בכפוף לגירושין הצדדים. עם גירושין הצדדים הנתבעת זכתה בחלק הבעל בדירה מכח ההסכם. לא מדובר על זכויות מתמשכות שבאות בהתאם לנסיבות הצורך במגורים. יש לקבל את דברי האשה שאמרה בפרוטוקול הדין:

"חשבתי שאם יש הסכם אני לא צריכה להעביר את זה".
לאור האמור יש לדחות את התביעה.

ביחס לטענת ב"כ הנתבעת למינוי כונס נכסים, יש לפתוח תיק מתאים.

תיק מספר 327031/7

ניתן ביום ב' במרחשון התשע"א (10.10.2010)

הופיעו: טו"ר אהרון בניסטי (לאשה), עו"ד שמואל גרוס (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים הבאים: רכוש וסדרי דין וראיות

ומאתיים, כיום, מסתכם לכמה מאות שקלים בלבד, איננו מוצאים מקום לפסוק אותו מאחר וסכום זה בודאי שיקוזז ויבלע במסגרת איזון המשאבים".

תיק מספר 288169/3
ניתן ביום י"ב במרחשון התשע"א (20.10.2010)
הופיעו: עו"ד מאיר בר מוחא (לאשה), עו"ד אהרון בניסטי (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים הבאים: תנאים למתן הגט, עילות גירושין ורכוש.

הערה: לפסה"ד המלא ראו:
www.rbc.gov.il/judgements/docs/462.doc

7. חיוב בעל בכתובה, תוספת כתובה וטיפול פסיכולוגיים.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:
הרב עזרא בצרי - אב"ד
הרב מסעוד אלחדד - דיין
הרב יוסף הייזלר - דיין

בית הדין הרבני הגדול:
הרב אברהם שרמן - דיין/יו"ר
הרב מנחם חשאי - דיין
הרב ציון אלגרבל - דיין

נפסק:
בבית הדין האזורי:

בפני ביה"ד הוגשה תביעת הבעל לגירושין, התקיימו מספר דיונים והוגשו סיכומים הן ע"י ב"כ הבעל התובע והן ע"י ב"כ האשה, מסיכומי הצדדים עולה כי אכן האשה אינה מתנגדת להתגרש מבעלה ולקבל את גיטה אך מתנה זאת בקבלת כתובתה ותוספת וכן פיצויים על עגמת נפש בסך 50,000 ש"ח אשר כוללים הוצאות לטיפולים פסיכולוגיים שהאשה הוצרכה להם וגם בעתיד לדבריה, ועד היום הגיעו החובות בטיפולים אלו לסך כ-36,000 ש"ח, וכמו"כ דורשת הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד.

לעומתה הבעל טוען שלא מגיע לה כתובה ותוספת ולא פיצוי כספי בגין טיפולים פסיכולוגיים שלא הוכיחה שאכן מקבלת. לאחר העיון בחומר שבתיק ובצדדי ההלכה מכיוון שעקרונית שני הצדדים מסכימים על הגירושין, ביה"ד מחליט כי עליהם להתגרש כהסכמתם.

הבעל חייב לשלם כתובת אשתו עם תוספת אם רצונו בגט. כמו"כ ישלם הבעל לאשה הטיפולים הפסיכולוגיים שהוצרכה להם עד מתן הגט ע"פ קבלות רשמיות. התביעה לפיצויים נוספים נדחת וכל אחד ישא בהוצאות משפט ושכ"ט עו"ד.

בבית הדין הגדול:

התקיים דיון בפנינו על ערעורו של הבעל על פס"ד של ביה"ד האזורי מתאריך כ"ב בתמוז תשס"ז לפיו "לאחר העיון... מכיוון שעקרונית שני הצדדים מסכימים על הגירושין, ביה"ד מחליט כי עליהם

מרומה" השלכה ישירה בנושא זה. כמובן שיש לראות בניסיונותיה של הנתבעת להעלמת ראיות כריעותא וכחסרון בתביעת הכתובה של הנתבעת, בפרט כאשר ביחס לחיוב הכתובה האשה נחשבת כ"מוציאה ממוחזק", דהיינו כמוציאה ממון מחזקת בעלה".

אף אין טעם לדון בטענת האשה: "באשר לחשדות המיוחסות לתובע לפיהן יש לו קשר עם אישה זרה כפי שהעידו החוקרים בדיון שנערך לפנינו, הדברים הללו אינם רלבנטיים כאן לחלוטין. באם היה ממש בטענת שלום הבית של הנתבעת היה אולי מקום לדון בהלכות "מורד" או "רועה זונות". כאן מדובר באישה שעוד בתחילת הדרך היא שמה את פניה לגירושין ולפירוק המשפחה. הקשר הרומנטי של התובע עם האישה הזרה שהוצג בפנינו היה בחלוף שנתיים מאז עזב התובע את הבית. שנתיים שבהן הוא חווה שנתיים מתישות של מאבקים משפטיים רכושיים שהם בעצם הליכי גירושין "דה פקטו". מסקנתו היחידה, והנכונה, לתמונת המצב שבה הוא והנתבעת נמצאים הייתה אחת ויחידה: גם הנתבעת רוצה בגירושין ואולי אף לא פחות ממנו. במצב שכזה אין כל מקום לדון את התובע כדן "רועה זונות" וכיוצא בזה".

בסוף דבריו מוסיף הרב ינאי נקודה חשובה נוספת: "נושא חלוקת הרכוש נידון בערכאה האזרחית. שם הנתבעת תובעת רכוש רב מהתובע. מדובר בזכויות ממוניות רחבות היקף שאותם צבר התובע בעבודתו כמומחה ברפואת שיניים במשך השנים, כולל זכויות מוניטין, הון אישי, ועוד. יובהר: **אין כפל תשלומים, ואין כפל מבצעים**". לא ניתן לקבל גם את הכתובה וגם את איזון המשאבים. מעולם לא עולה בדעתו של אדם שנושא אישה להתחייב לה בשני ערוצים ממוניים במקביל: גם בכתובה וגם במחצית מכל זכויותיו הממוניות לפי חוק איזון משאבים. הטעם לכך איננו כפי מי שסבר בשגגה והגדיר זאת במליצה - "או תלמוד בבלי או תיק בבלי"... לאמור, אי אפשר לקבל ממון גם לפי ההלכה וגם לפי החוק [הרבנים עמוס ופרדס הוסיפו: "אין כאן מקום לחיוב בכתובה גם משום הכלל של "או תלמוד בבלי או תיק בבלי"].

כפי שכבר כתבתי במספר פסקי דין גם חוק יחסי ממון בין בני זוג תקף לפי המשפט העברי - וראה בהרחבה רבה בדברים שכתבתי בתיק. אין כאן כל תרתי דסתרי בפן המשפטי. אין לראות בכך כל סתירה בין המשפט העברי לבין המשפט האזרחי. לדעתי, גם המשפט העברי מכיר בחוק יחסי ממון כ"מנהג המדינה" שפשט בענייני הנישואין ויש לו תוקף מחייב. המליצה הנזכרת הייתה נכונה בעבר, בנוגע להלכת השיתוף שהיא פרי פסיקת בתי המשפט ואיננה חקיקה של הציבור באמצעות בית הנבחרים כמו חוק יחסי ממון בין בני זוג. וראה שם בהרחבה בפסקה י"ב.

הסיבה הנכונה לאי פסיקת כתובה בנוסף לקבלת זכויות ממוניות לפי חוק האיזון נובעת בראש ובראשונה מאומדנא ברורה לפיה אין בכוונתו של אף אדם "ללקות בכפליים", קרי, גם לשלם כתובה וגם לשלם מחצית מכל רכושו וזכויותיו. "מנהג המדינה" של חוק האיזון בא להוסיף על זכויותיה הממוניות של האישה, או להיפך - הכתובה באה להוסיף לאישה זכות ממונית על האיזון, הכול בהתאם לגובה הכתובה או לחילופין בהתאם לגובה הזכויות שנכללות באיזון המשאבים. את זכויות הכתובה ואיזון הנכסים יש לחשב תוך קיזוז הדדי אלא אם כן ישנן ראיות הלכתיות ברורות לפיהן בכוונתו של הבעל הייתה להוסיף על הזכויות הממוניות המגיעות לאישה לפי החוק.

מוצא דבר: כפי שפתחנו - הנתבעת חייבת בקבלת גטה. דין הצדדים כדן בני זוג המורדים זה על זה. במקרה שכזה האישה מפסידה את תוספת כתובתה. מאחר ועקר כתובה של מנה

ולצו למניעת הטרדה מאיימת. בהסכמת הצדדים הוצא צו הרחקה כנגד הבעל. במקביל הגישה האשה בבית המשפט תביעת למזונות, מדור ולשמירת זכויות ברכוש המשותף. הבעל הגיש תביעה לפירוק שיתוף בבית הצדדים בבית המשפט ולאחר מכן האיש תבע בבית הדין שלום בית ולחילופין הכרזת מורדת.

האשה הגישה בקשה למדור ספציפי וצו מניעה לפינויה מהבית, האשה טענה שלמרות יחסו השלילי של בעלה כלפיה תסכים להיעתר לבקשתו לשלום בית אחרי שיטופל ע"י גורם מקצועי. מכיוון שהבעל רוצה בשלום בית ביקשה האשה להוציא את הצווים דלעיל. ובית הדין נענה לבקשה.

בדיון שהתקיים בית הדין התרשם שהתביעות לשלום בית אינן כנות והמדובר בתביעה טקטית בכדי להשיג הישג רכוש. בית הדין הוציא החלטה בה נדחתה התביעה לשלום בית וכן ביטל את הצו למדור ספציפי. מתסקיר שניתן ע"י רשויות הרווחה עולה שהצדדים מאשימים איש את רעהו באלימות וכן כי שני הצדדים סובלים אחד מהשני ושניהם מעוניינים בגירושין. ברור שהמחלוקת הרכושית, היא המלבה את הסכסוך כיום ופתרון בענייני הרכוש יכול להביא להרגעת היחסים ביניהם באופן שכל צד יוכל להמשיך בחייו.

האיש הגיש תביעת גירושין לאחר מתן פסק דין בה כתב כי בעקבות כך שהאשה שונאת אותו ואינה רוצה בו, ונישואי הצדדים נותרו על הנייר בלבד, אין מניעה לגירושי הצדדים. בדיון שהתקיים האשה אמרה שאינה רוצה להתגרש וכי היא רוצה שלום בית כפוף לטיפול.

בדיון העלה הבעל עילות נוספות:

א. תלונות שווא בגין אלימות.

ב. לאשה יש קשרים עם אשה אחרת.

ג. בגידת האשה. נקבע דיון לצורך הוכחות טענות הבעל.

הבעל הזמין עד אך הוא לא הופיע, לטענת הבעל מחמת איומים שהופעלו על העד מצד האשה. האשה הכחישה שאימה. בדיון הופיע עד אחר שהעיד שהאשה אמרה לו שרוצה להתגרש, האשה הכחישה את דבריו. כמו-כן הודתה האשה כי היא לוקחת כדורים. לטענת הבעל מדובר בכדור למניעת הריון ולטענת האשה היא נוטלת את הכדור לצורך איזון הורמונאלי.

הבעל נחקר על קשריו עם אשה אחרת והוא הודה בקשרים אדוקים עם האשה הנ"ל וכי היא זוגתו היום.

✂ נפסק:

הרב שלמה שפירא:

הזוגיות החדשה של הבעל התחילה עוד בטרם בוטל צו ההגנה ועוד לפני פסק דינו של בית הדין הדוחה את תביעת הצדדים לשלום בית.

דיון בעילות הגירושין של האיש:

א. קשרי אישות עם אשה אחרת - היות והבעל נסמך על עדות שמיעה שהעידה על המעשים ואותו העד לא הופיע בפני בית הדין העילה לא הוכחה. גם אם היו עדויות מוצקות על קשרים אלו יש מקום לדון אם יש בדבר בכדי לחייב את האשה להתגרש.

ב. בגידת האשה עם גבר אחר - הבעל מסתמך על צילומים של האשה היושבת עם הגבר בבית קפה בשעות הבוקר. וכן על כך שהאיש הנ"ל, לטענת הבעל, אמר לו שהיה לו קשר עם האשה. בית הדין דוחה את טענת הבעל היות וגם לטענת הבעל לא מדובר במעשה כיעור וגם ייחוד אין בדבר. דבריו שהנחשד הודה לא הוכחו ולכן אין אפילו בדל של עילה לחייב את האשה להתגרש.

הבעל טען כי הוא מסתמך על דברים ששמע מפלוני, לבעל נקבעו שני מועדים להבאת אדם זה לעדות אך העד לא התייצב בית

להתגרש כהסכמתם. הבעל חייב לשלם כתובת אשתו עם תוספת אם רצונו בגט. כמו"כ ישלם הבעל לאשה הטיפולים הפסיכולוגיים שהוצרכה להם עד מתן הגט ע"פ קבלות רשמיות...". לטענת ב"כ המערער ההליכים בדיונים לוקים בחסר ולא מוצה הליך ההוכחות אשר היה עשוי להשליך על פטור חיובו של הבעל בכתובה.

כמו כן, נושא חיוב הבעל בטיפולים פסיכולוגיים של האשה עם הצגת קבלות לא הוגדר על ידי ביה"ד באיזה מסגרת ניתן החיוב הנ"ל לאור העובדה שהאשה לא הגישה תביעת מזונות וביה"ד לא לקח בחשבון מעשה ידיה של האשה.

כמו כן, מאחר ופס"ד שאופיו ותוכנו הוא פס"ד לגרושין, יש צורך בהתייחסות ביה"ד לנושא חלוקת הרכוש, וזאת למרות שהוגש כתב תביעה לחלוקת רכוש. כמו כן שחזור הפרוטוקול של ביה"ד בעקבות אובדן מידע במחשב לא שיקף כל האמור בדיונים.

לעומתו טוענת ב"כ האשה שאין מקום להתערבות של ביה"ד הגדול בפס"ד מאחר והמדובר בבעל שעזב את אשתו לאנחות ע"מ לרעות בשדות מאהבת והוא בחזקת מורד וזה מס' שנים שהאשה מעוגנת ממנו, ולכן חיוב הכתובה מוצדק וכן חיוב הבעל בטיפול הפסיכולוגי מוצדק לחלוטין, מאחר וגובה משכורתה של האשה המשתכרת כ-4,000 ש"ח ברוטו לא מאפשר לה לשלם טיפולים פסיכולוגיים הנגרמים בעטיו של הבעל שהשאיר אותה בודדת ללא משען ומשענה.

כמו כן, ביה"ד צדק באי התייחסותו לנושא הרכוש מאחר ולא נכרך בתביעת גירושין רק שהמערער סמוך לפס"ד ביה"ד בחר לו בדרך הזו ע"מ להגריע זכויות האשה לפי פס"ד בעוד שמהמדובר בבעל שלקח מהתכולה המשותפת כאוות רצונו כשעזב את הבית.

יחד עם זאת מסכימה האשה שנושא הרכוש ידון בפני ביה"ד וזאת ללא כל קשר לפס"ד שנפסק ע"י ביה"ד. לאחר העיון, לא נראה לביה"ד מקום להתערבותו של ביה"ד הגדול בפס"ד של ביה"ד האזורי, ועל הצדדים לקיים החלטת ביה"ד ככתבה וכלשוונה.

באזורי: תיק מספר 058421371-64-1-1
ניתן ביום כ"ב תמוז תשס"ז (08.07.2007)

בגדול: תיק מספר 057136210-21-1-1
ניתן ביום כ"ב כסלו תשס"ח (02.12.2007)
הופיעו: עו"ד ארזד מאירה (לאשה), עו"ד גלבוע אורי (לאיש)

פסק הדין דן גם בנושאים הבאים: תנאים למתן הגט ורכוש.

8. חיוב בגירושין בגין מרידה הדדית ודינה של הכתובה במרידה הדדית; נטילת כדורים למניעת הריון בזמן הפירוד כמעשה כיעור; פסיקת כתובה ופיצויי גירושין כשיש חלוקת רכוש.

בית הדין הרבני האזורי בנתניה:

הרב יעקב זמיר - אב"ד

הרב שלמה שפירא - דיין

הרב אברהם שינדלר - דיין

העובדות:

הצדדים נישאו בנישואים שניים. האשה הגישה בקשה לצו הגנה

הדין. לטענת הבעל אי ההתייצבות נובע מאיומי האשה וקרוביה. לבית הדין לא הובאו כל ראיות לטענות אלו של הבעל, שאם היו מובאות או שהיה ידוע שהאשה חשודה בעשיית דברים אלו, אולי היה מקום לומר לה להביא את העד וכפי שמצאנו לגבי "מרי בר איסק" - שבאדם אלים מטילים על הנתבע להביא את העד.

ג. טענת הבעל שהאשה נוטלת כדורים למניעת הריון למרות שהצדדים פרודים ובוודאי שאין בהם יחסי אישות לפחות מעת שהורחק הבעל מהבית, הינה טענה שיש בה ממש שהרי אשה שאינה שמצויה עם בעלה אין סיבה שתיקח כדורים אלו שטעם לקיחתם הוא מניעת הריון והרי אם אין יחסי אישות מה טעם בנטילתם? ועל-כרחך שהאשה נוטלת כדורים אלו מטעם שחייה חיי אישות עם אחר וחוששת שמא תיכנס להריון.

ואם כך נראה לכאורה שיש לאסור את האשה על בעלה מדין עושה מעשה כיעור שכן נראה מתוך המעשה בוודאות קרובה שהייתה שם עבירה למרות שאין עדות ברורה על עצם המעשה. ולפי זה אין הבדל אם ראו עדים התנהגות מכוערת בין איש לאשה לבין לקיחת כדורים למניעת הריון שאם אינה מקיימת חיי אישות עם אחר אין סיבה שתיקח כדורים אלה.

אך יש לדון למה לקחה האשה את הכדורים: האם לצורך הורמונאלי או למניעת הריון. מהתיק הרפואי מוכח כי האשה נטלה את הגלולות עוד לפני הפירוד, המשיכה לאחריה והחליפה טיפול בטיפול אחר. נטילת התרופות הייתה לצורך הסדרת המחזור וכאבים שסבלה ומוכח מהתיק הרפואי שבזמן הפירוד מהבעל לא היו לאשה קשרי אישות עם אחר, ונטילת התרופות הייתה לצורך פתרון בעייתה הרפואית. ובשל כך אין בנטילת הכדור בכדי להחשיב את האשה כעושה מעשה מכוער.

ד. מרידה הדדית - אין ספק ששני הצדדים מעוניינים בגירושין ורוצים להתגרש וודאי שעל הצדדים להתגרש. וידועים דברי ר' חיים פאלאג', מדבריו עולה שהיכן שנראה לבית הדין שאין סיכוי לשלום בית והמניעה לגירושין אינה מחמת שצד אחד רוצה בחברו אלא מסיבה צדדית, חובה על בית הדין להשתדל שיתגרשו זה מזה. ומבואר עוד מדבריו שהצד המעכב את הגירושין חוטא ועתיד ליתן את הדין על שגורם לצד השני לחטוא מחמת הפירוד ביניהם. כמו כן כתב הגר"ח פאלאג' כי אם תפרוץ מחלוקת בין איש ואשתו ואין תקנה לעשות שלום בין הצדדים ימתינו עד 18 חודשים כדי שיתברר הדבר באופן מוחלט והוסיף עוד שאם ברור לביה"ד שאין סיכויים לשלום בית לא צריכים להמתין אפילו 18 חודשים.

ומצאנו סברא זו כבר בראשונים - בדברי ר' ירוחם. ומבואר מדבריו שהיכן שהאשה תובעת גט, והבעל אומר שאינו רוצה באשתו אך מסרב ליתן גט כופים אותו שיגרשנה, ועל כרחך כיוון ששניהם אינם רוצים בקשר האישות כופים הבעל שיגרש האשה וקל-וחומר במקרה הפוך שאם בבעל שאנו צריכים לרצונו לתת גט מדאורייתא כופים אותו לגרש היכן שאומר שאינו רוצה בקשר אישות קל-וחומר לגבי אשה שהסכמתה נדרשת רק מכוח חרם רבינו גרשום. ולפי זה בנידון דידן יש לומר שיש מקום לחייב האשה להתגרש ואולי גם לכפותה.

לעניין כתובת האשה - יש לדון האם הבעל חייב בתשלום כתובה לאור נסיבות הגירושין. שהרי אין ספק שהליך הגירושין החל להתגלגל עם הרחקתו של הבעל מהבית, ואף שהאשה טוענת שהדבר נעשה בגין מעשיו של הבעל כנגדה, הדברים לא הוכחו בבית הדין.

ככלל, המגרש את אשתו חייב בתשלום כתובה אלא שבנידון דידן הבעל טוען שהגירושין הינם בגין מעשיה של האשה, גירושו מהבית והגשת תלונות במשטרה. מצד שני, יש לומר שכיוון שהבעל הגיש תביעה לפירוק שיתוף לפני שהגיש תביעה לשלום בית בבית הדין, תביעתו לשלום בית לא הייתה כנה.

דין מורדת (המפסידה כתובתה) הינו דווקא היכן שהבעל דורש באמת ובתמים שאשתו תשוב אליו והיא מסרבת. בגמרא נאמר שמורדת צריכה הכרזה בכדי להפסיד כתובתה ובענייננו לא הייתה הכרזה להפסידה כתובתה ולפי זה חיובו של הבעל במקומו עומד. אך נראה שכיוון שבענייננו האשה מנעה מהבעל לחזור לבית וליצור איתה קשר ולא רצתה בבעל ועשתה כל טעדי למנוע ממנו להתקרב אליה ואף לדבר אליה, אין להתחשב בטענה זו.

והנה באשה התובעת גירושין ויש לה עילת גירושין כנגד בעלה וכופים את הבעל לגרש מבואר בפוסקים כי אם הגירושין באו ממנו לאחר שהבעל תבע גירושין אין הוא יכול לגרש אלא לרצון האשה וחייב לפרוע לה את כל סכום כתובתה. מה שאין כן אם האשה תבעה גירושין ויצאו הגירושין ממנה, לא תוכל לקבל את מה שהבעל התחייב לה כנגד הנדוניה, לא תוספת כתובה ולא מתנות הבעל.

הטור הביא שני גורמים שמפסידים את כתובת האישה:

1. תביעת גירושין של האשה.
2. הגורם לגירושין הוא מעשיה. נראה לומר כי הגורם העיקרי נמצא בסיבה לגירושין ולא במי שמגיש התביעה.

ובנד"ד הגירושין יצאו ממנה (גם אם הבעל תבע את הגירושין) היות והתביעה נבעה עקב הפירוד שהיא גרמה לו וסירובה לשלום בית, ולכן אינו מחויב הבעל לשלם כתובה.

ולפי זה בנידון דידן שהאשה היא שהרחיקה את הבעל מהבית ולא אפשרה לו לחזור ומנעה ממנו אף ליצור קשר ולשוחח עמה ואף שטוענת שעשתה זאת בגין יחסו כלפיה, בפועל טענותיה לא הוכחו. לפי התסקיר לא הייתה מסוכנות לאשה מהתנהגות הבעל (ודין תסקירי לשכת הרווחה כדן "מושיבין ביניהם אחרים לראות בשל מי הרעה הזאת" המובא בסימן קנ"ד סעיף ג). ומה שהאשה אינה תובעת גירושין הוא אינו מחמת שרוצה בבעל אלא מכיוון שמקבלת מזונות על פי פסיקת בית המשפט (מזונות שלא מגיעים לה על פי דין היות ואשה שאינה מתגוררת עם בעלה אין לה מזונות), כך שאין לה סיבה לתבוע גירושין שהרי לכשתתגרש יפסקו מזונותיה. לפיכך אין בעובדה שהבעל הוא זה שהגיש את תביעת הגירושין בכדי לשנות את העובדה שהגירושין יצאו ממנה.

כמו"כ בדברי ר' ירוחם שהבאנו כתב כי הפסידה האשה את תוספת הכתובה, והנה הטעם שמכריזים בכדי להפסיד כתובה הוא משום שעיקר ההכרזה היא על מנת להתרות בה שתשוב לבעלה ואם לא תשוב יפחתו לה מכתובתה. אך הדברים אמורים במקרה שהבעל אכן רוצה שתשוב אליו, אך היכן שהבעל אינו רוצה בה וגם היא אינה רוצה בו ומסרבת להשלים עמו, אין מקום להכריז עליה כמורדת ולא לאלץ אותה לחזור אליו כשהוא עצמו אינו רוצה בה. ולפיכך נשאר רק החיוב בעיקר כתובתה. והטעם הוא שאין עניין ההתראה בכדי להפסיד את הכתובה ולפיכך הבעל חייב בעיקר כתובה כתקנת חז"ל. אך לעניין תוספת כתובה דאדעתא דתיפוק מיניה לא כתב לה. וכיוון שהיא רוצה לצאת ממנו ואינה רוצה להיות אשתו אין הוא חייב בתוספת כתובה.

ויש להוסיף עוד שאף אם היינו אומרים שחייב בתשלום כתובה, אין מקום שיתחייב לאשה בתרתי, כתובה שחייב לה על פי דין תורה וחלוקת רכוש על פי חוק יחסי ממון. ולפי זה יש להמתין עם תשלום

הכתובה, עד שנדע מה יפסוק בית המשפט. ובאם מחצית הרכוש פחותה משווי הכתובה, אין מקום לפסוק לה גם כתובה. אך כל זה לא לדינא, אך למעשה בנידון דידן הבעל פטור מתשלום תוספת הכתובה.

כמו כן ב"כ האשה דורשת שהבעל ייתן פיצוי לאשה בגין הגירושין ובגין הטענות והעלילות שהעליל עליה. אך כבר כתבתי במספר פסקי דין שמנהג בתי הדין לפסוק פיצויים נהג כל עוד לא הייתה האשה זכאית למחצית הרכוש על פי חוק יחסי ממון. אמנם משהחל המנהג לתת לאשה מחצית הרכוש, הפסיקו בתי הדין לפסוק פיצויים. ולפי זה בנד"ד שהצדדים מתדיינים בבית המשפט בנוגע למחצית הרכוש שצברו בתקופת נישואיהם, אין ספק שהסכומים שתקבל הם יהיו פיצוייה אם זכאית לפיצויים. ועכ"פ אין לפסוק פיצויים נוספים.

העולה מכל האמור:

א. לא הוכחה עילת הבעל לחייב את האשה בגט בגין מעשיה. אך מכיוון שהצדדים שניהם אינם רוצים זה בזו האשה חייבת לקבל גיטה.

ב. בנסיבות העניין האשה זכאית לעיקר כתובה והבעל פטור מתוספת כתובה ופיצויים.

ג. קובעים מועד לסידור גט.

המסקנות בהסכמת שני החברים הנוספים בהרכב.

תיק מספר: 288070/7

פסק הדין ניתן ביום: ט"ו בשבט תשע"א (20.1.2011)
הופיעו: עו"ד מאיר בר-מוחא (לאשה), טו"ר אהרון בניסטי (לאיש)

פסק הדין עוסק גם בנושאים הבאים: עילות גירושין, סדרי דין וראיות, רכוש.

9. כותרת: דחיית תביעת בעל לחיוב אשה בגירושין וחיוב הבעל במלוא כתובה.

בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו:

הרב **חיים שלמה שאנן** - אב"ד

הרב **מרדכי מזרחי בר אור** - דיין

הרב **שלה שטסמן** - דיין

נפסק:

1. לפנינו תביעת גירושין של הבעל. בני הזוג נשואים ז"ז כ-31 שנה. ביה"ד קיים שני דיונים בעניינם של הצדדים ולאחר הדיון האחרון הורה על הגשת סיכומים. סיכומים קצרים מטעם באי כוח שני הצדדים אכן הגיעו לשולחנו של בית הדין.

2. בדיונים שנתקיימו נתברר כי החל משנת 2007 מקיים הבעל מערכת יחסים עם אשה איתה הוא מתגורר בדירה אחת גם כיום. במהלך חקירתם של הבעל ושל גברת ... הינו קשר מתמשך ובעל מאפיינים אינטימיים מובהקים לרבות קיום יחסי אישות, קניית מתנות אינטימיות ויציאה לחופשות ולבילויים בבתי מלון.

גרסת הבעל בעניין יחסיו עם ... בלתי אמינה-בלשון המעטה. נסתפק בדוגמא אחת - בעוד הבעל טען בדיון הראשון כי מערכת היחסים שלו עם ... מסתכמת בשכירת חדר בדירתה - הודתה גברת ... בדיון השני, שאף שהם מתגוררים בחדרים נפרדים, הם

מקיימים יחסי אישות מידי פעם.

3. טענת הבעל כי האשה הונתה אותו כאשר היא מבקשת להישאר "נשואה על הנייר" וכי לא רצתה להחזירו לבית - הינה למצער עזות פנים. האשה לא רצתה להחזירו לבית כל עוד הוא חי עם אשה אחרת - זו ודאי זכותה.

4. אשר על כן, ביה"ד דוחה את תביעת הבעל לחייב את האשה בגירושין. אין ספק שעל פניו הבעל חייב במלוא כתובת אישתו ושהאשה רשאית לבקש לאכוף את הסכם יחסי הממון מיום 10.11.2007 אשר אושר ע"י בית הדין וקיבל תוקף פסק דין. בנסיבות העניין, בית הדין גם ממליץ לצדדים להגיע להסכמה על גירושין בהקדם.

תיק מספר 349034/7

ניתן ביום י"ח בסיון התש"ע (31.05.2010)

הופיעו: טו"ר אהרון בניסטי (לאשה), עו"ד סיגל מוסקוביץ (לאיש)

פסק הדין עוסק גם בנושא עילות גירושין.

10. חיוב גט בשל טענת שווא על אלימות ובשל פירוד ומעמד תביעת הכתובה במקרה זה.

בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו:

הרב **נחום פרובר** - אב"ד

הרב **בנימין אטיאס** - דיין

הרב **יצחק הדאיה** - דיין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב **יונה מצגר** - אב"ד

הרב **חגי איזירר** - דיין

הרב **ציון אלגרבל** - דיין

העובדות:

הצדדים נשואים 5 שנים, האשה ביקשה צו הגנה בבימ"ש כנגד הבעל בטענת אלימות והתעללות מינית בבתם הקטנה. הצדדים נשלחו לפוליוגרף והאשה נמצאה דוברת שקר וחויבה לשלם לבעל קנס כספי כהוצאות ופיצויים בפניית סרק. האשה עברה לגור בעיר אחרת. הבעל תבע גירושין והאשה טענה לשלום בית.

נפסק:

ביה"ד האזורי:

...למסקנת הדברים: לאחר שהצדדים כבר בנפרד כשנה וששה חודשים כשהאשה עברה להתגורר בירושלים, כמו"כ לדעתנו אין סיכוי שהצדדים יחזרו לשלום בית, כמו"כ לדעתנו אין רצונה של האשה בבעל, וכל דבריה אלו טענות ע"מ להשיג הישגים כספיים (מזונות), על כן יש לחייב בגט את מעכב הגירושין וכפי שמובא ברבנו ירוחם ספר מישרים חלק שמיני נתיב כ"ג.

ביה"ד הגדול:

הרב איזירר:

...גם אם נאמר שצוי ההרחקה והאשמות שוא חמורות אינן סותרות לרצונה לשלום מ"מ היא עושה הכל כדי שהשלום יתרחק ולא יחזור. היא גם אמרה באחד הפרוטוקולים שהיא יודעת שאחרי צו

ב. משיאתו שם רע בעקבות הפללתו כשעוללה עליו עלילות ברשע באשמת שווא.

ג. עצם הפללתו באשמת שוא נחשבת כעוברת על דת יהודית מצד המכנה המשותף לשניהם המתבטא בקלקול והרס התא המשפחתי. ויש מקום לומר שחמורה עבירה זו מעוברת על דת מצד האיסור לא תעמוד על דם רעך וק"ו שלא להפילו בפח באשמת שוא ויש מקום לומר שמפסידה כתובה ללא התראה. עיין בספר גנת ורדים בשם המהריק"ש ובספר דבר משה [אמרילין] בנידון אשה שרצתה להרעיל בעלה שיש להפסידה כתובה ללא התראה.

ד. יש לראותם מורדים אחד בשני מאחר וכתוצאה מהפללת הבעל מנוע מלחזור אליה שלא תפיל אותו בפח יוקשים בדומה לדין לא תחסום שור בדישו שהגמרא דנה בהעמיד ארי בפניו שיש מקום לומר שדינו כחסימה בידיים.

ה. ולסיכום לאור האמור ומ"ש עמיתי אין יסוד לפסול את פסק הדין של ביה"ד האזורי על כן הערעור נדחה.

באשר לכתובה ביה"ד האזורי יחליט כאשר מה שכתבתי יחיה לנגד עיניו.

באזורי: תיק מספר 344624/10

ניתן ביום כ"ג בטבת התשע"א (30.12.2010)

הופיעו: עו"ד רועי אשכרי (לאשה), עו"ד יוסי הרשקוביץ (לאיש)

בגדול: תיק מספר 840905/1

ניתן ביום ז' בטבת התשע"ב (02.01.2010)

הופיעו: עו"ד דוריס גולשה-נצר, (לאישה) עו"ד איריס שוורץ (לאיש)

פסק דין זה דן גם בנושאים: עלילות גירושין, רכוש, ראיות וסדרי דין.

ההרחקה ירגע הבעל והשלום יחזור לשרור ביניהם. זה משקף את תפיסתה: ללמד לקח לבעל לתת לו מכה ע"י זרועות החוק ע"מ שמצבו-מצבם ישתפר.

על כן, יתכן שאין לדון בה דין מורדת אלא דין של אשת מדנים הגורמת להרחקת השלום מן הבית.

יתכן שבמצב כזה הבעל נחשב כטוען מאיס עלי עם אמתלאות ברורות שמצב של קטטות בלתי פוסקות שהאשה פעילה בהם באופן קיצוני יתכן שרבינו גרשם לא גזר לגרשה בע"כ. כאן מדובר בזוג שכנראה לא חל על עדתם גזרת ר"ג בודאי יש מקום להקל.

אמנם כאשר ב"ד מחייב גט הרי יש כאן פסיקה שגם לדינא בגמרא שאין חדר"ג ולא תקנת קבילות יש לחייבה בגט. וע"כ שהוא משום שאשה שמסוגלת לטפול האשמות שווא ולגרום לבעל להרחקתו מן הבית בשקר, הרי זה נזק גדול יותר מקטטה. זהו נזק שפוגע בעסקיו ובתדמית שלו בעיני הבריות, ואשה כזו מכלה את ממונו ואת שמו הטוב וכבודו. לכן יש כאן עילת גירושין מוכחת. אולם בנוסף לכך, אין בידינו לדחות את מסקנת ביה"ד האזורי שהאשה אינה רוצה בשלו"ב אלא בהטבות ממוניות. מה שכתבנו יכול להיות סיוע להבנת ביה"ד שכן לדברי האשה עצמה החיים המשותפים גורמים לה סבל מתחילתם והיא כנראה נואשה מהאפשרות שהחיים ישתפרו.

בפנינו טענה המערערת שהיא רוצה את השלום רק כדי שיהיה טוב לבת ולא משום שרוצה בקשר אמיתי של שלום עם בעלה. בנוסף לכך, יש לציין כי האשה בתביעת שלום בית שהוגשה לביה"ד האזורי תובעת אכן שלו"ב אולם מוסיפה שאם הבעל לא ירצה בכך הרי היא תובעת את תשלום כתובתה. יתכן שביה"ד האזורי יראה גם בכך שהאשה משאירה פתח כבר בעצם התביעה לשלו"ב שיתכן והבעל יסרב והיא דורשת דרישה חלופית לכתובה.

סך תוספת הכתובה הוא גבוה במיוחד חצי מיליון ש"ח ויתכן שע"י הצגת התביעה רצתה האשה להרתיע את הבעל מגירושין.

לאור כל הנ"ל נראה לביה"ד אין יסוד לפסול את פסק הדין של ביה"ד האזורי על כן הערעור נדחה.

בדיון עלה גם נושא הכתובה נוכח האפשרות שחייב הגט יש לו שני יסודות. הא' שהאשה אינה רוצה בשלו"ב והם בגדר ששניהם מורדים. הב' שהאשה רוצה שלו"ב אבל אינה יודעת כיצד ליצור אורת שלום ותחת שלום היא יוצרת מדנים, מריבות וסכסוכים.

לפי נמוק א' יתכן שהפסידה תוספת כתובה, אבל יתכן דכיון שהמוביל המוצהר והעיקרי לכיון גירושין הוא הבעל יש מקום לבחון זאת. לפי טעם ב' יתכן שהיא זכאית לתוספת כתובה.

לאור הנ"ל, ימשיך ביה"ד לדון, לפסוק או לפשר בענין הכתובה ותוספת.

למסקנה, הערעור נדחה, אין צו להוצאות.

הרב אלגרבל:י

ראיתי מ"ש הרה"ג חגי איזירר ונראה להוסיף על דבריו שישנן בתיק שלש סיבות שבכוחן לחייב האשה בגט.

א. אשה רעה בדעותיה שלדעת כמה פוסקים פירוש הביטוי הוא אשת מדנים ומחרחרת ריב עיין בספר משחא דרבנותא ברית כהונה שהוסיף שברעה בדעותיה אפילו למנהג ג' רבא שלא מגרשים אשה ראשונה, אפשר לגרשה. ויצוין שיש חולקים במובן הביטוי הנ"ל שהמכוון בו לדעתם כשהאשה לא צנועה וכדומה עיין ב"ח סימן קיט וכו'. ומ"מ יש למקילין לחייב האשה בגט באשת מדנים ועוללת עלילות ברשע על מי להסתמך.

בגיליון זה אנו נפרדים מסגנית העורך, **אילאל קומיי-דורו**, המלווה את 'הדין והדיין' בשלוש השנים האחרונות. קשה להפריז בתרומתה להוצאת הגיליונות תמידיים כסדרם וכן ליעילות עבודת המערכת ולשיפורים שונים שהוכנסו בגיליונות עם הזמן. אנו מאחלים לה דרך צלחה והרבה הצלחה בכל אשר תעשה בעתיד, ובהזדמנות זו מקדמים בברכה את סגנית העורך החדשה: חיה טובי.

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן הוקם מתוך רצון להשפיע על מעמד האשה בחברה הישראלית באמצעות קידום ידע ומחקר ודרך פעילות מעשית וישומית.

מרכז רקמן
המרכז לקידום מעמד האשה

המרכז עורך ומפרסם מחקרים וניירות עמדה בנושאים הנוגעים לנשים בישראל ומעמדן, מפרסם פסקי דין רבניים, פועל לשינוי חברתי על ידי יזום וקידום חקיקה ושינוי מדיניות ציבורית.

כמו כן עורך המרכז כנסים בתחום דיני המשפחה וביניהם הכנס השנתי לענייני נשים, משפחה ומשפט בישראל, ופרויקטים שונים, כגון פרויקט פא"י (פיקוח אכיפה וישום).

המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען העגונות ומסורבות הגט בין היתר באמצעות פעילות ב"עיקר" - הקואליציה הבינלאומית לזכויות העגונה ומסורבת הגט.

במסגרת מעורבותו בחברה הישראלית ותרומתו לה מממן המרכז את ייצוג המשפטי של נשים בבית הדין הרבני ובבית המשפט לענייני משפחה. הסיוע המשפטי מתבצע במסגרת קורס קליני לסיוע משפטי בפקולטה למשפטים, הכולל לימוד תיאורטי ועבודה מעשית בליווי התיקים המשפטיים.

טל. 03-5318895
פקס. 03-7360499
אתר: www.rackmancenter.com
דוא"ל המרכז: rackman.center@mail.biu.ac.il

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
דוא"ל המערכת: dvd@rackmancenter.com

ארגון יד לאישה הוקם במטרה לסייע בפתרון בעיית העגונות ומסורבות הגט בישראל. הארגון פועל בדרכים משפטיות ועוזר לנשים המבקשות להתגרש מבעליהן בבית הדין הרבני. בארגון עובדות טוענות בית דין מוסמכות ע"י משרד הדתות להופיע בבית הדין הרבני, אשר תפקידן לייעץ לאשה וליידע אותה על זכויותיה, לייצגה בבית הדין הרבני, לתמוך בה וללוותה במערכת

סיוע לנשים עגונות ומסורבות גט
מוסדות אור תורה סטון
The Monica Dennis Goldberg
Legal Aid Center and Hotline

הבירוקרטית עד למתן הגט. הארגון מעסיק גם עורכות דין המגישות תביעות תקדימיות בתחום מסורבות הגט והעגונות, כולל תביעות נזיקין נגד הבעל הסרבן והמסייעים לו.

בנוסף ניתן ייעוץ משפטי חינם בתחום דיני המשפחה לכל פונה נזקקת. הסיוע המשפטי בבית הדין ובבית המשפט ניתן בתשלום סימלי. בנוסף לפעולותיו בבתי הדין ובבתי המשפט, הארגון מעורב במספר פרויקטים מחקריים, חקיקתיים וחברתיים, שמטרתם להביא לפתרון כולל לבעיות העגונות ומסורבות הגט.

טל. 03-6951899/902 פקס. 03-6956022
טל. 02-6710876/743 פקס. 02-6728901
דוא"ל: yadlaisha@yadlaisha.org.il

טל' חינם בכל הארץ: טל. 1-800-200-380
סניף תל-אביב: רח' שילה 7 תל-אביב 64688
סניף ירושלים: רח' פייר קניג 33, תלפיות, ירושלים
אתר: www.yadlaisha.org.il